

Een wachten dat loont.

Elk jaar opnieuw is het uitkijken naar Theater Aan Zee. Het onnavolgbare festival voor theater, muziek en literatuur, voor jong en oud, in de koningin der badsteden, Oostende. En jaar na jaar houdt Leentje Vandenbussche, net als veel artiesten, maanden op voorhand de adem in. “Zal ik erbij zijn komende editie?” Het kot is te klein als je de selectie haalt van het prestigieuze Jong-TAZ programma. Maar ook als ancien gaat de uitnodiging gepaard met een zucht van opluchting. Voor veel artiesten gaat niks boven de TAZ-combo: het festival beleven en er spelen.

Leentje Vandenbussche staat voor de vierde keer op TAZ. Tien jaar geleden maakte ze haar eerste opwachting op het festival door letterlijk de wacht te houden met tientallen vrijwilligers op verschillende locaties in de stad. In 2008 werd ze gelauwerd voor ‘Stockholm’ als een van de acht dames van het theatercollectief zie!duif. Het jaar nadien slikte zie!duif de bittere pil met hun weinig succesvolle opvolger ‘actie TEDDY’. En voor deze verjaardagseditie van TAZ brengt Vandenbussche ‘Beckett op zijn plaats’, de volwaardige productie van hoe ze ooit haar intrede maakte op TAZ, het wachtproject.

Je staat helemaal aan het begin van het programma van de 20ste verjaardagseditie van TAZ. Hoe voelt dat? Leentje Vandenbussche: “Ik vind het fantastisch! Een hele eer! Theater Aan Zee is voor mij heel bijzonder geweest in mijn carrière. Ik was 21 jaar toen ik voor het eerst op TAZ stond. Ik had wel al over het festival gehoord maar ik was er nog nooit geweest. Dus toen ik destijds in mijn eentje richting Oostende vertrok, had ik geen idee waar ik me aan mocht verwachten. Maar ik voelde me er meteen thuis. Het festival was me zo bevallen dat ik sindsdien me geen zomer kan voorstellen zonder. Eén keer heb ik het heel hard geprobeerd maar uiteindelijk ben ik toch gezwicht.”

Laureaat of niet.

Als ik het goed voor heb, kom je dit jaar met een voorstelling terug die niet in de prijzen viel op Jong-TAZ?

LV: “Dat klopt. Maar ik denk niet dat het wachtproject binnen het profiel paste om laureaat jong theater te worden. Destijds beschouwden velen me als kanshebber en uiteraard deed me dat wel dromen. Maar toen de jury me vroeg om mijn project uit te komen leggen, wist ik hoe laat het was. In eerste instantie begreep ik dat niet. De impact van het project was te voelen over de hele stad. Veel mensen waren helemaal in de ban van het wachten, zelfs tot op vandaag word ik aan het wachten op de middenberm of aan de Gaanderijen herinnerd. Maar in tweede instantie moest ik toegeven dat ik het buitenbeentje was binnen jong-TAZ. Ik zag mezelf ook geen voorstelling maken voor de volgende editie, noch zou ik geweten hebben hoe

ik met het wachtproject op TAZonTour was gegaan, iets wat toen deel uitmaakte van de prijs. Dat is quasi onmogelijk met deze productie. Het lijkt simpel ‘een beetje niets staan doen’ maar dat is het allesbehalve. Het zijn de vele details die het verschil maken en per locatie kost het veel zorg en voorbereiding om de eenvoud tot zijn recht te laten komen. Dat zijn dingen die ik trouwens heb geleerd toen ik voor het eerst op TAZ stond. Als nieuwkomer doet het festival je anders kijken naar je eigen voorstelling en zet het je tot nadenken. Hoe verhoudt mijn werk zich tegenover het bestaande en rijke theaterlandschap?”

Was het niet wrang om met zie!duif wél laureaat te worden? LV: “Nee, helemaal niet. ‘Stockholm’ was een geknipte voorstelling om te winnen. Het was ook een fel besproken stuk maar op een heel andere manier dan bij mijn soloproject. Beide voorstellingen die zie!duif op TAZ brachten, wisten het publiek te verdelen in uitgesproken *haters or lovers*. Ik herinner me nog brieven van recensenten die elkaar over ‘Stockholm’ bijna neersabelden. Of toeschouwers die de pers aanschreven omdat ze het niet vinden kunnen dat we zo werden neergehaald in de kranten. Dat zie!duif laureaat werd, was dus geen vanzelfsprekende keuze van de jury. Maar het was wel een voorstelling die de kansen die de KBC Jong-TAZ prijs aanbood ten volle kon benutten. En dat hebben we ook gedaan. ‘Stockholm’ heeft meer dan zestig keer gespeeld en behaalde een tweede prijs op FRINGE Amsterdam. De deelname aan FRINGE hebben we aan onszelf te danken maar zonder de KBC Jong-TAZ prijs hadden we niet diezelfde aandacht gekregen.” **Na jullie laureatenvoorstelling ‘actie TEDDY’ lijken jullie helemaal van de radar verdwenen?** LV: “Daarna hebben we wel nog een voorstelling gemaakt ‘19 juni’ maar niet veel later hebben we het collectief ontbonden. ‘actie TEDDY’ had ons meer de das omgedaan dan we hadden ingeschat. We waren ondertussen ook allemaal uitgezwermd. Onze hoofden -en vooral onze agenda’s- stonden er niet meer naar. Onze levens waren danig veranderd tegenover onze pas afgestudeerde start. Nu, bijna iedereen is wel nog bezig met theater. En we zijn meer dan ooit dikke vriendinnen, al blijft het een kunst om elkaar te pakken te krijgen.”

Wat is het verschil met het wachtproject van toen en de volwaardige versie 'Beckett op zijn plaats'? LV: "Ten eerste vindt 'Beckett op zijn plaats' eenmalig plaats in het hart van de stad en in de openbare ruimte. Dat is ook waar volgens mij het oeuvre van Samuel Beckett op zijn plaats staat. Ten tweede wordt het georganiseerd volgens mijn format-bijbel. Dat is een zeer concrete en gedetailleerde handleiding die omschrijft hoe wel en hoe niet tewerk te gaan, bijvoorbeeld bij de rekrutering van de wachtters. Als derde en laatste punt dient 'Beckett op zijn plaats' op een gestandaardiseerde wijze gearchiveerd worden. Dit houdt enerzijds een panoramafoto in, die enkel de wachtters (zonder passanten) op de locatie vast legt. En anderzijds nemen we video-interviews af van de wachtters, kort na de performance. Aan deze drie voorwaarden dient voldaan te worden opdat het een officiële 'Beckett op zijn plaats' zou zijn. Alles wat daarvan afwijkt is een 'Wachten@ de naam van het event of de locatie'. Een zeer heldere opdeling om voor eens en altijd komaf te maken met de warboel die ik vroeger heb gecreëerd. Zo moest ik tot mijn grote schaamte constateren dat ik op TAZ#2006 drie titels dooreen gebruikte. 'Alles en Niets', 'Oostende een wachtplatform' en toen ook al 'Wachten @ TAZ'.

'Beckett op zijn plaats' heeft ook een verjaardag te vieren daarom houden enkel mannen van 50 jaar en ouder de wacht, zoals het ook de eerste keer was, op 13 april 2006, de 100ste verjaardag van wijlen Samuel Beckett. Met dit uniform houden we ons strikt aan zijn regie-aanwijzing in 'Wachten op Godot' die aangeeft dat enkel 'heren op leeftijd' de rollen mogen invullen." **Het lijkt alsof het wachtproject dat je toen op TAZ bracht nog in zijn steigers stond?** LV: "Ja en nee, in essentie is het project identiek maar hoe ik erover communiceer en wat van belang is bij het presenteren, heeft doorheen de jaren vorm gekregen. De andere projecten die daarop volgden over 'Alles, de dood en iets', die samen met 'Niets' de cirkel rond maken van wat ik mijn artistieke cyclus noem, hebben hier veel aan bijgedragen. Dat mocht ook wel, als je er al meer dan tien jaar mee bezig bent." **Niets, Alles, de**

dood en iets, dat is een hele boterham. Ik stel voor dat we daar dadelijk op terug komen. Kan je een voorbeeld geven van hoe die format-bijbel nu verschil maakt bij het rekruteren? LV: "Het zal nooit eenvoudig zijn om mensen te vinden die voor een onbepaalde duur willen wachten, in stilte en onbezoldigd. Een engagement dat bovendien bijna voor een hele dag hun aanwezigheid vraagt. Ik vraag niet weinig maar ik weet waarom. Onbezorgd bouw ik op maat van iedere potentiële wachter een charme-offensief op. Je kunt bijvoorbeeld starten met: "Meneer, mag ik u een vreemde vraag stellen?" Als je dan zegt dat het is om te wachten, reageren mensen opgelucht omdat ze zich aan iets ergers hadden verwacht. "Maar meiste, we wachten toch allemaal?" En zo ben je al grotendeels over het eerste en het moeilijkste euvel, het wachten zelf, iets waar niemand om staat te springen.

Ik noem het niet graag een trukendoos omdat het zo goedkoop klinkt maar het is wel nodig om wachtters te vinden. Intussen hebben al honderden mensen deelgenomen. 99% van hen vond het een uitzonderlijke ervaring. Dat geeft nieuwe wachtters vertrouwen maar ook mezelf om alles uit de kast te halen opdat de persoon die voor me staat, het zou meemaken. Het vindt ook niet alle dagen plaats, dus het is echt wel nu of nooit. (Dat mag ik niet te luid zeggen want veel wachtters die de afgelopen tien jaar deelgenomen hebben, blijven terugkomen. Sommige zullen op TAZ#2016 aan hun vierde of vijfde deelname zitten.)

In Oostende is het opmerkelijk dat mensen zeer rechtuit zijn en bijgevolg het niet nalaten hun wantrouwen uit te spreken of mij het vuur aan de schenen te leggen. Ik begrijp dat ook en ik vind het niet erg dat ze dat doen. Het doet me opnieuw stilstaan en soms zelfs versteld staan van hoe alles van naaldje tot draadje uitgekend ineens zit. Ieder antwoord geeft blijk van de oprechtheid, de menselijkheid en hoe we met respect en in alle soberheid iets communiceren wat iedereen aangaat, opvalt of zorgen baart: hoe snel alles nu gaat, hoe moeilijk het is om nog bij iets (of niets) stil te staan. Tegenwoordig heb je echt ballen nodig om dat te durven."

Steven Heene, programmator van Jong-TAZ schreef in je juryrapport dat “inhoudelijke thema’s uit de klassieker ‘Wachten op Godot’ anno 2006 nog niets aan relevantie hebben ingeboet - mits ze op een hedendaagse wijze geformuleerd worden. En dat doet Vandenbussche: Alles en Niets tilt het wachten als handeling op tot het discussieniveau.” Dat lijkt het nog goed te omvatten? LV: “Ja, inderdaad. Nu zullen we de proef op de som nemen en zien of dit eerbetoon aan Samuel Beckett nog steeds relevant is. Het zou wel ironisch zijn indien anders.” **Hoezo?** LV: “Eind jaren 50 van de twintigste eeuw vond men het ongehoord dat iemand het lef had om twee bedrijven lang, niets te laten gebeuren. Estragon en Vladimir staan daar maar wat te staan, bij hun boom, praten wat over hun schoenen, spelen met hun hoed, ze laten de tijd passeren terwijl ze wachten op iemand die niet eens blijkt te komen. Maar vandaag kunnen we niet om de naam Beckett heen als ‘Wachten op Godot’ wordt opgevoerd. Zijn roem heeft de initiële impact van zijn stuk teniet gedaan. Ik ervaar dat zelfs bij het rekruteren. Bijna niemand heeft nog nooit van ‘Wachten op Godot’ gehoord. Samen met enkele toneelstukken van Shakespeare, is dit volgens mij de theatervoorstelling die het bekendst is bij het brede publiek.

***Ik vraag niet weinig
maar ik weet waarom.***

Mijn vertaling in de publieke ruimte roept niet diezelfde aversie op als bij ‘Wachten op Godot’ destijds. Maar als het de toevallige passanten niet meer weet te verrassen, doet stil houden, gefascineerd laat kijken, als ze geen vragen meer stellen, dan is het met het presenteren van dat werk ook afgelopen. Mede en wederom dankzij mijn leermeester Beckett, probeer ik hier aandacht voor te hebben en ga ik ‘Beckett op zijn plaats’ nooit zomaar ergens presenteren, net om die impact te bewaken.” **Het zal nu tien jaar geleden zijn dat je het in België opvoerde. Dat was dus een berekende keuze?** LV: Ja en nee. Het hadden er alleszins niet veel meer moeten zijn, nu ik merk hoe gekend het nog is. Ik ben wel blij om het opnieuw op TAZ te mogen doen en in de volwaardige versie. Ik zit aan het einde van mijn artistiek traject en weldra ga ik de focus verleggen van creatie naar presentatie, waarbij ik mijn pijlen op het buitenland richt. Met de panoramafoto die we nu genomen hebben, wordt Oostende na Gent en Zagreb, de derde in rij van de internationale fotoreeks die dit wachten vastlegt. Dat maakt dat ik mijn warme herinneringen aan TAZ#2006 heb kunnen vereeuwigen in een beeld dat we zullen meenemen naar alle plekken waar ‘Beckett op zijn plaats’ ons nog leiden zal.

Het einde of het begin?

Het is misschien een onmogelijke taak, maar kan je je cyclus ‘Niets, Alles, de dood en Iets’ voor ons schetsen?

LV: “Haha, dat is inderdaad niet eenvoudig, ik zal proberen. Over ‘Beckett op zijn plaats’ hebben we het al uitgebreid gehad, dat is het resultaat van mijn onderzoek over ‘Niets’. Daarin kwam ik ook tot de teleurstellende conclusie dat door de focus op het ‘Niets’ te leggen, ik vooral meer van ‘Alles’ gewaar werd. Dat bracht me bij het volgende onderwerp in de ijdele hoop dat wanneer ik me zou toeleggen op ‘Alles’ ik wel meer van dat ‘Niets’ zou ervaren. Een vraagstelling die ik snel achterwege liet omdat het, inderdaad, op niks sloeg. Het onderzoek over ‘Alles’ was wel een goede en moeilijke oefening om mijn intuïtief traject van ‘Niets’, meer bewust uit te voeren. Bovendien was er ‘Beckett op zijn plaats’, een referentiepunt en iets dat ik koste wat kost qua impact wou evenaren.

In deze zoekende jaren besepte ik dat naast het onderwerp ‘Niets’ ook ‘de dood’ en ‘Iets’ constant de kop op staken in mijn studie. Ik weet niet meer precies wanneer maar dan is ‘de cyclus’ tot stand gekomen dat die vier onderwerpen -en niet één meer of minder- zou omvatten. Dit zou mijn verhaal worden, dit is wat ik te zeggen heb en daarna zou ik verder gaan met mijn leven. Op dat laatste na, ben ik dus al lang vastbesloten over deze cyclus en de eindigheid van dit parcours.

Maar goed ‘Alles’ is uiteindelijk helemaal goed gekomen en ik was blij dat mijn pad net dan dat van Peter Aers en Tijs Ceulemans kruiste met hun ‘Oefeningen in verdwijnen’. Er was namelijk een onderwerp waar ik weinig moed op had om het in mijn eentje aan te gaan. ‘De dood’ gingen we dus samen aan in het traject ‘X / Een oefening in verdwijnen’. Opnieuw volgde een heel onderzoek en in die drie jaar samenwerking werd ik me bewust dat ik intussen echt een manier van werken had ontwikkeld. Het intuïtieve van ‘Niets’ bleek vorm te hebben gekregen en was zelfs tot een methodiek geëvolueerd.

Zoals ik me pas bij ‘Alles’ gewaar werd van de existentiële onderwerpen waar ik mezelf aan had onderworpen, realiseerde ik me pas na het traject over ‘de dood’ afgerond te hebben, dat dit extra moeilijk was om te doorwroeten en te vertalen in artistieke realisaties omdat ‘de dood’ in tegenstelling tot ‘Niets, Alles of Iets’ niet enkel een abstract of filosofisch thema is maar ook wezenlijk nabij. Het is misschien wel goed, dat ik me dat pas nadien realiseer, eens het achter de rug is. Maar het had me wel tot denken gezet. Staat de energie die deze projecten vergen wel in verhouding met het aantal toeschouwers die we bereiken? Laat ik me verblinden door de persoonlijke reacties die me bijgebleven zijn van de toeschouwers? Is het kortom de moeite waard om de cyclus af te werken?

Om tot een beslissing te komen, begon ik te ordenen. Grondig keek ik terug op de afgelopen acht jaar en wat die

vier onderwerpen voort hadden gebracht. Bij die oefening, daagde het me dat ik niet op mijn geld had gezeten maar op mijn werk. Het is heerlijk om plots te beseffen hoe rijk je bent. Dat bracht enerzijds you® company tot stand, de overkoepelende noemer van de meer dan twintig artistieke resultaten die uit deze vier onderwerpen volgden en de methodologie. Anderzijds laaide mijn liefde en interesse weer helemaal op voor het laatste onderwerp 'Iets', het meest futiel lijkende onderwerp van de vier maar wel in zijn kleinheid groots omdat het alles weet te verbinden. En zo ben ik nu in volle voorbereiding van de première van 'Iets anders' (19-20 april 2017 in de Stadsschouwburg van Kortrijk) en you® company dat kort daarna de cyclus in zijn overzichtelijke volledigheid zal herlanceren. **Je bent niet van het idee af te brengen om er toch mee op te houden? Stoppen op je, wat ben je dan, 32 jaar, is dat niet wat vroeg?** LV: "Is het niet vreemd om een bepaald standaardverloop aan te nemen? In het bijzonder van een artistiek parcours? Ik kan alleen voor mezelf spreken, maar ik vind het zalig, zeer bevrijdend dat er een einde aan komt. Begrijp me niet verkeerd, ik vind het allemaal fantastisch en ik ben ontzettend dankbaar dat ik op zoveel vertrouwen en ondersteuning kon rekenen om dit te ontwikkelen. Om nog maar te zwijgen over wat ik er zelf aan gehad heb. Maar het zijn ook een last en een verantwoordelijkheid die behoorlijk doorwegen. Het is ook niet niks om een intensief traject van twaalf jaar onderzoek en creatie af te ronden over existentiële onderwerpen als Niets, Alles, de dood en Iets. Dat het eindpunt in zicht is, motiveert me extra om voor een laatste keer alles op alles te zetten en mijn cyclus met 'Iets anders' in stijl af te sluiten. Het doet ook mijn voorgaande werk eer aan, iets waar ik in geloof en waar ik verder mee wil gaan, zij het op een andere manier.

Ik merk dat het vreemd overkomt dat ik zo overtuigd ben dat ik nu mijn beste werk aan het maken ben. Maar ik prijs mezelf vooral gelukkig omdat ik überhaupt een manier van werken heb ontdekt waarmee ik mezelf kon uitdrukken. Zodat ik eerst voor mezelf begreep wat ik zo prangend wilde vertellen om vervolgens dat te vertalen, te kunnen

delen, op een heel simpele doch complexe manier dat de lading dekte. Ik moet meteen denken aan de première van de voorstelling over 'Alles' 'O' waarbij een recensent me zei: "Het was écht alles." Meer kwam er niet uit alsof hij zich er zelf nog niet aan verstond. Dus ja, toevallig ben ik daar erg jong opgebotst. Andere kunstenaars hebben misschien ook dat geluk, anderen vinden dat pas later. Ieder op zijn tijd. Het lijkt me overigens logisch dat het beleid een groeimodel aanneemt maar dat maakt het geen standaardmodel van hoe een kunstenaar zich ontwikkelt. De geschiedenis toont genoeg voorbeelden van hoe variabel kunstenaarstrajecten lopen. En laat ons eerlijk zijn, naast de vroeg- en laatbloeiers, slaagt slechts een kleine groep erin om zijn carrière lang boeiend te blijven, zichzelf te blijven heruitvinden." **Tot slot Leentje, een vraag voor de nieuwe Jong TAZ lichting. Wat bracht jou tot het vinden van je artistieke taal?** LV: "Ik denk dat het een combinatie is van veel factoren. Eén daarvan, die een diepe indruk op me wist te maken, moet je je proberen voor te stellen. Ik was 17 jaar toen ik voor het eerst een kunst-opleiding volgde, dat was aan het KASK, de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Gent. Daarvoor had ik mijn marineblauw uniform versleten in het SASK, een ASO school in Brugge. Bij gratie van een tekort aan studenten was ik door mijn toelatingsproef geraakt. Het was de eerste les 'Kunstactualiteit', een vak voor alle eerstejaars beeldende kunst, die er ook present waren zoals dat gaat bij de start van het academiejaar. De aula zit dus bomvol uitgesproken persoonlijkheden, dat alleen al vond ik intimiderend. De docent, wijlen Eddy Muyaert, vat de les aan met volgende woorden: "Wat zijn het er weer veel dit jaar. Willen jullie allemaal kunstenaar worden? De maatschappij heeft apothekers nodig, bankbedienden, loodgieters,... maar op kunstenaars zit niemand te wachten. Als er hier één of twee tussen zouden zitten, is het al heel wat." Ik was alleszins wakker."

Leentje Vandenbussche met de vragen die haar van toepassing leken. Foto: p.2-4: 'Beckett op zijn plaats', 'O', 2011, Zagreb (HR) © Marianne Hommersom. p.1, 'Wachten @ TAZ' © Thomas De Meyer.

Leentje Vandenbussche <http://www.you-r-company.com/>

Meer info over **Beckett op zijn plaats:**

<http://www.hiros.be/nl/projecten/detail/beckett-op-zijn-plaats-1>

Meer info over **Alles en niets II:**

<http://www.hiros.be/nl/projecten/detail/alles-en-niets-ii-2>

Meer info over **0:**

<http://www.hiros.be/nl/projecten/detail/o->

Meer info over **Light Medium Strong:**

<http://www.hiros.be/nl/projecten/detail/light-medium-strong-1>

Meer info over **Iets anders:**

<http://www.hiros.be/nl/projecten/detail/iets-anders-1>

CONTACT

Leentje Vandenbussche allesenniets@gmail.com
0487 59 38 72

HIROS

Hiros is een samenwerkingsverband tussen managementbureaus Margarita Production en Mokum.

Samen gaan we verder om een professionele ondersteuning te bieden aan onafhankelijke kunstenaars en artistieke projecten.

Slachthuislaan 29 Boulevard de l'Abattoir - 1000 Bruxelles (BE)

+32 2 410 63 33 - [contact @ hiros.be](mailto:contact@hiros.be) - www.hiros.be

Hiros btw. BE0862 325 347 - Mokum btw. BE0895 726 209

[WWW · HIROS · BE](http://www.hiros.be)

Hiros is supported by the Flemish Community